

УДК 349.2

Л. Малюга, канд. юрид. наук, ст. наук. співроб.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ АДАПТАЦІЇ СОЦІАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ACQUIS COMMUNAUTAIRE¹

*Проаналізовано інституційні засади адаптації соціального законодавства України до *acquis communautaire*. Розкрито зміст основних положень щодо співпраці між Україною та Європейським Союзом у контексті національного соціального законодавства. Сформовано перелік особливостей щодо адаптації національного соціального законодавства до *acquis communautaire* на різних етапах розвитку України з моменту здобуття нею незалежності. Установлено, що чинні інституційні засади адаптації соціального законодавства України до *acquis communautaire* були фактично сформовані станом на 2004 рік.*

Ключові слова: адаптація, інституційні засади, соціальне законодавство, законодавство ЄС, соціальне забезпечення, *acquis communautaire*.

Вступ. Євроінтеграція є вибором українського народу, який ґрунтується на усвідомленні європейської ідентичності та спільності з європейськими народами та, водночас, є каталізатором реформ, в основі яких перебувають демократичні цінності й соціальна справедливість. Однією із основних умов євроінтеграції України було і залишається досягнення належного рівня зближення та узгодженості українського законодавства із правовою системою Європейського Союзу, а в контексті соціальної політики – належне забезпечення прав людини, поваги до цінності її життя і здоров'я, а також соціально-економічне забезпечення на рівні європейських стандартів. Як важливий напрям євроінтеграції, європейські стандарти мають бути закріплені в нормах вітчизняних правових актів, а вітчизняна мова права має бути універсалізована, унаслідок чого одні й ті самі правові явища мають розумітись однаково в Україні та інших європейських державах.

Поштовхом для утвердження євроінтеграції як зовнішньополітичного пріоритету і ключової мети держави стало укладення Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими співтовариствами та їхніми державами-членами від 14 червня 1994 року [1], у якій, зокрема, було визначено пріоритетні сфери адаптації законодавства України до законодавства ЄС та спрямовано курс зовнішньої політики до наближення вітчизняного законодавства з європейськими аналогами. З того моменту євроінтеграція сформувалася в нашій державі як зовнішньополітичний пріоритет і ключова мета, що також вимагає утвердження верховенства права, закріплення пріоритету прав і свобод людини, реформування системи органів публічної влади тощо. Але протягом періоду незалежності України законодавцю так і не вдалось регламентувати соціальну сферу таким чином, щоб вона відповідала кращим європейським зразкам.

Актуальність дослідження інституційних засад адаптації соціального законодавства України до *acquis communautaire* полягає в тому, що ефективність реалізації євроінтеграційних прагнень значною мірою залежить від виконання Україною зобов'язань щодо планомирного узгодження, зближення та пристосування нормативно-правових актів з європейськими стандартами правового регулювання окремих видів суспільних відносин та правової регламентації пріоритетних сфер, до яких, безумовно, належить і соціальна. Оскільки адаптація законодавства потребує консолідації зусиль широкого спектру уповноважених суб'єктів, особлива увага традиційно приділяється збалансованості відповідного інституційного механізму, а соціальна сфера була і залишається однією із пріоритетних у контексті

вдосконалення законодавства та запозичення позитивного зарубіжного досвіду.

Останнім часом у вітчизняній науці окреслилася тенденція дослідження проблем інституційно-правового забезпечення адаптації національного законодавства до *acquis communautaire*. Окремі аспекти зазначеної проблеми висвітлювалися у працях правників, зокрема, таких як: В. М. Бестачастний, Н. Б. Болотіна, І. З. Брацук, О. В. Головенко, С. В. Грищак, О. О. Губанов, С. В. Істомін, Т. О. Коломоєць, М. Г. Кравченко, О. Л. Кучма, П. М. Лисенко, О. І. Миколенко, В. Ф. Москаленко, Н. М. Мужикова, Н. М. Пархоменко, О. В. Прилипчук, О. С. Проневич, І. С. Сахарук, О. В. Тищенко, О. А. Телічок, О. Б. Чорномаз, М. М. Шумило та ін. Водночас, аналіз їхнього наукового доробку дає підстави стверджувати про відсутність комплексного підходу до осмислення специфіки функціонування інституційного механізму адаптації законодавства в соціальній сфері та перспектив його вдосконалення. Тому цілісне та об'єктивне уявлення про сучасний стан інституційного забезпечення адаптації соціального законодавства України до *acquis communautaire* на сьогодні відсутнє.

Виклад основного матеріалу. Установлення сутності інституційних засад. У науковій літературі поняття інституційних засад розуміється по-різному. Так, І. В. Чикало, досліджуючи інституційне забезпечення функціонування ринку землі в Україні, робить висновок, що до його складу входить велика кількість елементів: інституційно-правове, інституційно-організаційне та інституційно-кадрове забезпечення, підсистеми, інститути, інституції, механізми реалізації, важелі та інструменти впливу тощо [2, с. 30]. Такий підхід є допустимим при аналізі інституційного забезпечення певних правовідносин. Беручи до уваги саме інституційні засади, із даної позиції можна зробити висновок, що ними є нормативно-правові акти, які врегульовують певний правовий механізм, встановлюють основні принципи та механізми, а також державні органи, що координують його функціонування. Схожим чином розглядає сутність інституційних засад І. В. Валентюк, яка при дослідженні інституційного забезпечення розвитку територій України виділяє наступні інституційні засади: наявність відповідних державних органів та громадських організацій, закони, норми, правила, стандарти [3, с. 121]. Тобто загалом сутність інституційних засад розглядається аналогічно до попередньої проаналізованої нами позиції – з метою здійснення інституційного забезпечення, необхідними є державні органи та правила поведінки, санкціоновані державою.

¹ Наукове дослідження проведено в рамках держбюджетної теми №16БФ042-01 "Теорія та практика адаптації законодавства України до законодавства ЄС".

Досліджуючи інститут адаптації соціального законодавства України до *acquis communautaire*, автор приходить до висновку, що його інституційними засадами є:

1. Державні органи, створені для координації функціонування механізму адаптації соціального законодавства України до *acquis communautaire*;

2. Акти національного законодавства, акти міжнародного законодавства, міжнародні договори та угоди України та Європейського співтовариства, які закріплюють основні стандарти, принципи, правила європейського соціального законодавства, а також його адаптації до вітчизняних умов.

Зародження інституційних засад адаптації законодавства до *acquis communautaire*. Як нами було зазначено вище, розбудова вітчизняного механізму адаптації соціального законодавства України до *acquis communautaire* фактично розпочалась із укладення Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими співтовариствами та їх державами-членами від 14 червня 1994 року [1], яка набула чинності 1 березня 1998 року. Так, вже в статті 1 Угоди було зазначено, що однією із цілей встановлення партнерства між Співтовариством і його державами-членами з одного боку, та Україною з іншого боку, є створення основ взаємовигідного соціального співробітництва. Очевидно, будь-яке співробітництво у соціальній сфері є ускладненим, якщо зміст актів внутрішнього законодавства держав суттєво відрізняється один від одного. Тож, можна зробити висновок, що передумови адаптації соціального законодавства України до *acquis communautaire* були закладені саме в цій статті. Стаття 25 даної Угоди була присвячена координації соціального забезпечення. Зокрема встановлювалось, що сторонами укладено узгодження прийняти положення, необхідні для координації систем соціального забезпечення робітників в Україні та європейських державах. В частині 1 статті 51 Угоди було вперше актуалізовано проблему зближення того, що існує, та майбутнього законодавства України із законодавством Співтовариства шляхом установлення "приблизної адекватності законів" у 16 пріоритетних для зміцнення економічних зв'язків сферах, деякі із яких мають відношення й до соціальної. Втім, про зближення національних соціальних законодавств мова прямо не йшла. Разом із тим, у статті 71 Угоди врегульовувалось питання співробітництва в соціальній галузі. Таке співробітництво передбачалось доволі масштабним, і поширювалось на сфери освіти, підготовки, сприяння у розробці заходів, досліджень, технічної допомоги, співпраці тощо. Аналіз даної угоди засвідчив, що в її положеннях прямо не передбачалось врегулювання механізму адаптації соціального законодавства України до *acquis communautaire*, але були закладені основи співробітництва України та державами-членами ЄС із соціальних питань. Указане співробітництво є неможливим без належного нормативно-правового забезпечення, тому встановлення відносин співпраці із зарубіжними державами потребувало адаптації соціального законодавства України до *acquis communautaire*.

Після набуття чинності Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими співтовариствами та їхніми державами-членами [1] у 1998 р. Україна розпочала вживати заходи щодо адаптації вітчизняного законодавства до законодавства Європейського Союзу. Так, 12.06.1998 року Кабінетом Міністрів України було прийнято Постанову № 852 "Про запровадження механізму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу" [4]. Міністерство юстиції України було уповноважене здійснювати координацію діяльності міністерств, інших центральних ор-

ганів виконавчої влади щодо забезпечення адаптації національного законодавства до законодавства ЄС, а також створення при ньому Міжвідомчої координаційної ради з адаптації законодавства України до законодавства ЄС, Центру порівняльного права, який шляхом еволюції в результаті трансформувався в урядовий орган державного управління у складі Міністерства юстиції України – Державний департамент з питань адаптації законодавства [5]. Нині цей орган уже ліквідовано. Як відзначається у науковій літературі (зокрема, на цьому наголошує О. С. Проневич), у Постанову № 852 від 12.06.1998 значною мірою було імплементовано польську інституційну адаптаційну модель, яка передбачала покладання відповідальності за адаптацію законодавства на галузеві міністерства та інші центральні органи виконавчої влади й запровадження системи планування, координації та контролю за реалізацією відповідних заходів. Тому з липня 1999 р. підготовка проектів нормативно-правових актів центральними органами виконавчої влади в обов'язковому порядку здійснювалась з урахуванням основних положень *acquis communautaire*, якщо предмет правового регулювання належить до пріоритетних сфер адаптації законодавства [6, с. 34]. У період із 1991 до 1999 року адаптація соціального законодавства України до *acquis communautaire* фактично не здійснювалась. У цей період інституційне забезпечення адаптації вітчизняного соціального законодавства до *acquis communautaire* характеризувалось наступними особливостями:

1) Україна розпочала вживати заходи щодо адаптації вітчизняного законодавства до законодавства Європейського Союзу шляхом укладення міжнародних угод, які в тому числі передбачали співпрацю України з державами Європейського Союзу в соціальній сфері;

2) приймались нормативно-правові передумови запровадження механізму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу;

3) створювались спеціальні органи, покликані координувати та забезпечувати адаптацію вітчизняного соціального законодавства до *acquis communautaire*;

4) установлювався обов'язковий порядок урахування основних положень *acquis communautaire* центральними органами виконавчої влади при здійсненні підготовки проектів нормативно-правових актів.

Інституційні засади адаптації соціального законодавства в 1999–2004 рр. Наступні роки в контексті інституційних засад адаптації соціального законодавства України до *acquis communautaire* характеризувались передусім заснуванням нових органів, покликаних здійснювати та координувати даний процес. Так, у доволі стиснуті строки було засновано Національну раду з питань адаптації законодавства України до законодавства ЄС як консультативно-дорадчого органу при Президентові України [7], Державну раду з питань європейської та євроатлантичної інтеграції [8], а також відбулось запровадження інституту Уповноваженого України з питань європейської та євроатлантичної інтеграції [9]. Жоден із зазначених органів сьогодні вже не функціонує, що свідчить про невиконання ними завдань адаптації законодавства України до *acquis communautaire*. Як відзначає О. С. Проневич, дані органи не виконали поставлені перед ними завдання через відсутність чіткого стратегічного бачення цілей, пріоритетів і перспектив адаптації, низьку інституційну спроможність центральних органів виконавчої влади, недофінансування тощо [6, с. 34]. Саме тому, як наслідок, підходи до організації адаптації законодавства України до *acquis communautaire* були змінені, а всі зазначені вище органи ліквідовані.

Згодом було прийнято Концепцію Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу від 21.11.2002 № 228-IV [10], яка була сформована, виходячи з довгострокових пріоритетів соціального розвитку країни. З урахуванням попередніх невдач, було прийнято Закон України "Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу" від 18.03.2004 № 1629-IV [11], який зберігає свою чинність і сьогодні, і який по суті ознаменував зміну законодавчого підходу до адаптації законодавства України до *acquis communautaire*. Для забезпечення його реалізації було створено новий уповноважений центральний орган виконавчої влади, покликаний здійснювати координацію із забезпечення адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу – Координаційну раду з адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу [12]. Таким чином, в Україні станом на 2004 р. було прийнято нормативно-правову основу адаптації законодавства України до *acquis communautaire* та створено державні інститути, покликани здійснювати її реалізацію, які функціонують із деякими змінами й дотепер. Розглядаючи в даному контексті соціальний аспект таких змін, дійдемо до висновку, що на той момент адаптація соціального законодавства України до *acquis communautaire* не розглядалася вітчизняним законодавцем окремо, оскільки перед ним було поставлено завдання налагодити функціонування усього механізму імплементації європейських стандартів у вітчизняну правову систему. Тому в нормативно-правових актах, які приймалися, не йшлося про виділення певних пріоритетних сфер для адаптації законодавства України до *acquis communautaire*. Спеціальні державні інститути, які створювались у цей період, також не мали галузевої спрямованості, а їхня діяльність була загальнодержавною.

Отже, у період із 1999 до 2004 р. інституційне забезпечення адаптації вітчизняного соціального законодавства до *acquis communautaire* характеризувалось наступними особливостями:

1) було прийнято законодавство про адаптацію законодавства України до законодавства Європейського Союзу, яке є чинним і донині;

2) у даний період активно створювались та ліквідувались різноманітні державні інститути, покликани координувати адаптацію законодавства України до законодавства Європейського Союзу;

3) інституційне забезпечення адаптації вітчизняного законодавства до *acquis communautaire* не мало галузевий характер і було однаковим для соціальної та інших сфер;

4) як наслідок наведених процесів, в Україні було сформовано збалансований та легальний інституційний механізм адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, який поширювався, у тому числі, на соціальну сферу.

Сучасний етап адаптації соціального законодавства України. Із 2004 року розпочався сучасний етап адаптації соціального законодавства України до *acquis communautaire*, оскільки на той момент були сформовані фактично всі чинні інституційні засади адаптації соціального законодавства України до *acquis communautaire*. Закон України "Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу" від 18.03.2004 № 1629-IV [11] усе ще залишається чинним, однак, як відзначає О. С. Проневич, упродовж 2014–2016 рр. національний інституційний механізм адаптації законодавства було суттєво скориговано [6, с. 36]. Так, привертає увагу прийняття 13.08.2014 р. Кабінетом Міністрів України Постанови № 346 "Про Урядовий офіс з питань євро-

пейської та євроатлантичної інтеграції" [17], згідно з якою почав функціонувати окремий структурний підрозділ Секретаріату Кабінету Міністрів України – Урядовий офіс з питань європейської та євроатлантичної інтеграції. Передбачено, що ця Постанова у майбутньому втратить чинність, утім конкретні строки на сьогодні не встановлені, тож її положення все ще врегульовують діяльність даного органу. Так, основними завданнями Урядового офісу є забезпечення діяльності у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції Кабінету Міністрів України, Прем'єр-міністра України та Віце-прем'єр-міністра України, до компетенції якого віднесено питання європейської та євроатлантичної інтеграції, зокрема щодо координації діяльності органів виконавчої влади з розроблення та здійснення заходів, пов'язаних із європейською та євроатлантичною інтеграцією; планування, проведення моніторингу та оцінки ефективності та результативності виконання таких завдань; координації діяльності органів виконавчої влади з розроблення проектів законодавчих та інших нормативно-правових актів, пов'язаних із європейською та євроатлантичною інтеграцією; удосконалення системи та механізму координації діяльності органів виконавчої влади у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції. Крім цього, шляхом прийняття Кабінету Міністрів України постанов, дещо змінилась компетенція уряду та Міністерства юстиції України у сфері адаптації законодавства, унаслідок чого Кабінет Міністрів України як вищий орган у системі органів виконавчої влади сконцентрував увесь спектр повноважень, а Міністерство юстиції України фактично було позбавлено статусу уповноваженого центрального органу виконавчої влади у сфері адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу [6, с. 36]. Як наслідок, Міністерство юстиції України було фактично позбавлено повноважень у сфері адаптації соціального законодавства України до *acquis communautaire*, як і законодавства будь-яких інших галузей. Фактично окремі повноваження залишились у Департаменту міжнародного права Міністерства юстиції України. Вони пов'язані із здійсненням правової експертизи проектів нормативно-правових актів; забезпеченням співробітництва з міжнародними організаціями, членом яких є Україна; здійсненням експертизи щодо відповідності зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції та праву Європейського Союзу відомчих нормативно-правових актів; здійсненням перекладів з англійської мови на українську та з української на англійську документів, необхідних для забезпечення виконання завдань, покладених на Департамент [15]. Утім, даний обсяг на сьогодні є значно вужчим, ніж раніше.

Варто звернути увагу на те, що в межах підписаного меморандуму науковий колектив Центру адаптації законодавства України до законодавства ЄС, створений із метою проведення науково-дослідної роботи на базі юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, надавав наукові висновки та брав участь в аналізі законопроектів вітчизняного соціального законодавства під час їхньої адаптації до *acquis communautaire*.

Отже, на сучасному етапі інституційне забезпечення адаптації вітчизняного соціального законодавства до *acquis communautaire* характеризується наступними особливостями:

1) правове регулювання адаптації вітчизняного соціального законодавства до *acquis communautaire* все ще здійснюється Законом України "Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу" від 18.03.2004 № 1629-IV [11];

2) протягом 2014–2016 рр. національний інституційний механізм адаптації законодавства було суттєво

скориговано, зокрема у частині створення нових інституцій, там зміни обсягу повноважень інституційних закладів, що вже тривалий час функціонують.

Склад і сутність інституційних засад адаптації соціального законодавства України до *acquis communautaire*

На основі здійсненого дослідження, підсумуємо склад і сутність інституційних засад адаптації соціального законодавства України до *acquis communautaire*.

Нормативно-правову засаду становить передусім Закон України "Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу" від 18.03.2004 № 1629-IV [11], численні підзаконні нормативно-правові акти, прийняті для його виконання, міжнародні договори й угоди України та Європейського Союзу, у тому числі – Угода про асоціацію [13]. При цьому відзначимо, що законодавство про адаптацію вітчизняного соціального законодавства до *acquis communautaire* має загальний характер. Тобто, відповідні нормативно-правові акти приймаються не лише з метою вдосконалення соціальної сфери. У даному контексті соціальна сфера є однією із тих, що вдосконалюються на основі права Європейського Союзу.

Щодо державних органів, які здійснюють та координують функціонування механізму адаптації соціального законодавства України до *acquis communautaire*, відзначимо роль Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Міністерства юстиції України, Міністерства соціальної політики України та Координаційної ради з адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

Верховна Рада України є єдиним органом законодавчої влади в Україні, а отже, саме вона уповноважена забезпечувати ухвалення законів на виконання зобов'язань України у сфері адаптації соціального законодавства, а також здійснювати правову експертизу внесених законопроектів на відповідність *acquis communautaire*. Звернемо увагу на те, що координацію діяльності у сфері адаптації законодавства здійснює профільний Комітет Верховної Ради України з питань європейської інтеграції. Інструментом реалізації його повноважень у сфері адаптації соціального законодавства України до *acquis communautaire* є законодавча діяльність, а саме прийняття таких актів соціального законодавства, які відповідають положенням *acquis communautaire*.

Кабінет Міністрів України є вищим органом у системі органів виконавчої влади, тому роль даного органу полягає передусім у забезпеченні виконання державних програм адаптації соціального законодавства України до *acquis communautaire*. Інструментом реалізації його повноважень у сфері адаптації соціального законодавства України до *acquis communautaire* є прийняття підзаконних нормативно-правових актів, які передбачають створення спеціальних інституцій для здійснення такої діяльності (Міжвідомча координаційна рада з адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, Урядовий офіс з питань європейської та євроатлантичної інтеграції тощо), а також визначення порядку їхнього функціонування з метою досягнення кінцевої мети адаптації.

Міністерство юстиції України, згідно з чинним законодавством є спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу [14]. На сьогодні цей орган фактично забезпечує реалізацію політики у сфері адаптації соціального законодавства України до *acquis communautaire*, а також здійснює інші передбачені чинним законодавством функції. У його складі функціонує Департамент міжнародного права Міністерства юстиції України, до завдань якого серед іншого віднесено здійснення правової експертизи проектів нормативно-правових актів щодо відповідності

Конституції, законам та іншим нормативно-правовим актам України, а також міжнародним договорам України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України; забезпечення співробітництва з міжнародними організаціями, членом яких є Україна, та відповідальність за виконання зобов'язань перед якими покладено на Мін'юст; здійснення експертизи щодо відповідності зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції та праву Європейського Союзу відомчих нормативно-правових актів тощо [15]. Логічним є висновок, що всі перераховані повноваження стосуються і адаптації соціального законодавства України до *acquis communautaire*. Отже, інструментами реалізації повноважень Міністерства юстиції України у сфері адаптації соціального законодавства України до *acquis communautaire* на сьогодні є правова експертиза актів соціального законодавства України на предмет їхньої відповідності положенням європейського законодавства, а також співробітництво з міжнародними організаціями в питаннях соціального законодавства.

Координаційна рада з адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу забезпечує взаємодію органів державної влади та недержавних інституцій під час виконання Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, а також формулює пропозиції щодо розвитку співробітництва з Європейським Союзом у сфері адаптації соціального законодавства [11]. Усі її функції впливають фактично із назви даного органу – він здійснює координацію процедур адаптації соціального законодавства України до *acquis communautaire*. Із координацією пов'язані й усі інструменти реалізації повноважень Ради в даній сфері – утворення консультативних та експертних комісій, робочих груп; отримання інформації, документів та матеріалів; аналітична діяльність на основі такої інформації тощо.

Міністерство соціальної політики України, згідно із відповідним Положенням [16], є центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у соціальній сфері. У частині 4 Положення встановлено, що до компетенції даного органу відноситься участь у здійсненні заходів щодо адаптації законодавства України до законодавства ЄС у межах повноважень. Втім, порівняно з попередніми виділеними органами, такі повноваження є більшою мірою консультативними. Даний орган бере участь, але не здійснює безпосередньо адаптацію соціального законодавства України до *acquis communautaire*. Інакше кажучи, інструмент реалізації його повноважень у сфері адаптації соціального законодавства України до *acquis communautaire* – це консультативна участь, яка, утім, не є ключовою для даного механізму.

Висновки. У процесі дослідження нами встановлено, що інституційні засади адаптації соціального законодавства України до *acquis communautaire* являють собою сукупність законів України, підзаконних нормативно-правових актів, міжнародних договорів й угод України та Європейського Союзу, а також державних органів, що забезпечують функціонування даного інституту. Адаптація соціального законодавства України до *acquis communautaire* здійснюється, починаючи з перших років після проголошення Україною незалежності. Державою було взято курс до євроінтеграції та розпочалось тісне співробітництво з Європейським співтовариством. Чинні інституційні засади адаптації соціального законодавства України до *acquis communautaire* були фактично сформовані станом на 2004 рік. Тож на сьогодні, усі положення соціального законодавства України приймають у відповідності до європейського законодавства.

Список використаних джерел:

1. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами. Міжнародний документ від 14.06.1994. Офіційний вісник України від 29.06.2006. № 24. стор. 203. стаття 1794. код акта 36581/2006.
2. Чикало І. Інституційне забезпечення функціонування ринку землі в Україні. Економіст. 2013. № 3. С. 29-31.
3. Валентюк І., Сухенко В., Сич Н. Інституційне забезпечення розвитку територій України. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. 2009. Вип. 4. С. 119-130.
4. Про запровадження механізму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Постанова Кабінету Міністрів України від 12.06.1998 № 852 URL <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/852-98-п> (дата звернення: 17.11.2018).
5. Про утворення Державного департаменту з питань адаптації законодавства. Постанова Кабінету Міністрів України від 24.12.2004 № 1742. Офіційний вісник України від 14.01.2005. № 52. том 1. стор. 297. стаття 3447. код акта 31152/2004.
6. Проневич О. С. Інституційні засади адаптації законодавства України до *acquis communautaire*: стан легального закріплення та перспективи вдосконалення. Право і Безпека. 2016. № 3. С. 32-39.
7. Про Національну раду з питань адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Указ Президента України від 30.08.2000 № 1033/2000. Офіційний вісник України від 15.09.2000. № 35. стор. 12. стаття 1481. код акта 16607/2000.
8. Про Державну раду з питань європейської і євроатлантичної інтеграції України. Указ Президента України від 30.08.2002 № 791/2002. Офіційний вісник України від 20.09.2002. № 36. стор. 3. стаття 1676, код акта 23178/2002.
9. Питання Уповноваженого України з питань європейської інтеграції. Указ Президента України від 26.11.2001 № 1146/2001. Офіційний вісник України від 14.12.2001. № 48. стор. 13. стаття 2135. код акта 20573/2001.
10. Про Концепцію Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Закон України від 21.11.2002 № 228-IV. Офіційний вісник України. 2002. № 50. Ст. 2233.
11. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Закон України від 18.03.2004 № 1629-IV. Відомості Верховної Ради України від 16.07.2004. № 29. стаття 367.
12. Про Міжвідомчу координаційну раду з адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Постанова Кабінету Міністрів України від 31 березня 2004 р. № 417. URL <https://www.kmu.gov.ua/ua/nras/5505742> (дата звернення: 20.11.2018).
13. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Міжнародний документ від 27.06.2014. Офіційний вісник України від 26.09.2014. 2014 р. № 75. том 1. стор. 83. стаття 2125.
14. Питання організації виконання Закону України "Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу". Указ Президента України від 21.08.2004 № 965/2004. Офіційний вісник України від 17.09.2004. № 35. стор. 41. стаття 2331. код акта 29928/2004.
15. Про затвердження Положення про Міністерство юстиції України. Постанова Кабінету Міністрів України від 02.07.2014 № 228. Офіційний вісник України від 15.07.2014. № 54. стор. 88. стаття 1455. код акта 73125/2014.
16. Про затвердження Положення про Міністерство соціальної політики України. Постанова Кабінету Міністрів України від 17.06.2015 № 423. Офіційний вісник України від 07.07.2015. № 51. стор. 52. стаття 1655. код акта 77475/2015.
17. Про Урядовий офіс з питань європейської та євроатлантичної інтеграції. Постанова Кабінету Міністрів України від 13.08.2014 № 346. Офіційний вісник України від 26.08.2014. № 66. стор. 67. стаття 1847. код акта 73586/2014.

Надійшла до редколегії 08.12.18

Л. Малюга, канд. юрид. наук

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ АДАПТАЦИИ СОЦИАЛЬНОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА УКРАИНЫ К ACQUIS COMMUNAUTAIRE

*Проанализированы институциональные основы адаптации социального законодательства Украины к *acquis communautaire*. Раскрыто содержание основных положений о сотрудничестве между Украиной и Европейским Союзом в контексте национального социального законодательства. Сформирован перечень особенностей по адаптации национального социального законодательства к *acquis communautaire* на разных этапах развития Украины с момента обретения ею независимости. Установлено, что действующие институциональные основы адаптации социального законодательства Украины к *acquis communautaire* были фактически сложившиеся по состоянию на 2004 год.*

*Ключевые слова: адаптация, институциональные основы, социальное законодательство, законодательство ЕС, социальное обеспечение, *acquis communautaire*.*

L. Maliuga, Candidate of Sciences (Law)

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

INSTITUTIONAL BASICS FOR ADAPTATION UKRAINIAN SOCIAL LEGISLATION TO ACQUIS COMMUNAUTAIRE

*In the article the institutional principles of adaptation of the social legislation of Ukraine to the *acquis communautaire* are analyzed. The content of the basic provisions on cooperation between Ukraine and the European Union in the context of national social legislation is disclosed. A list of peculiarities regarding the adaptation of national social legislation to the *acquis communautaire* has been formed at various stages of Ukraine's development since its independence. It was established that the current institutional principles of adaptation of the social legislation of Ukraine to the *acquis communautaire* were actually formed as of 2004.*

*Key words: adaptation, social legislation, EU legislation, social security, *acquis communautaire*.*

УДК: 348.51

І. Мацелюх, канд. юрид. наук, доц.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ПОКАРАННЯ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ВІРИ, ЦЕРКВИ ТА МОРАЛІ НА ЗАПОРОЗЬКІЙ СІЧІ

Аналізується юридична відповідальність за злочини проти віри, церкви та моралі, яка закріплювалася нормами звичаєвого права та діяла на Запорозькій Січі. Здійснено порівняльно-правовий аналіз відповідної міри покарання із кримінальним законодавством окремих європейських країн, який засвідчив, що козацьке звичаєве право мало вищий рівень лібералізму до особи злочинця. Акцентовано на гуманності правової системи, яка за відсутності писаного права спиралася на принцип "здорового глузду", який дозволяє враховувати всі обставини справи. Переважне застосування простої смертної кари не виключало можливості використання у процесі пом'якшувальних обставин, які могли зберегти злочинцю життя.

Ключові слова: покарання, звичаєве право, злочини проти віри, козак, Запорозька Січ.

Вступ. Українське козацтво зародилося в епоху Середньовіччя, яка була наскрізь пронизана теологічним змістом, що проникав у всі сфери державно-політичного

та суспільного життя. Релігія формувала морально-етичні цінності, визначала соціальну поведінку кожної людини. Козацтво не стояло осторонь даного процесу.